

УДК 343.98:616.98:578.834.1

DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2026.2.43>

ТИХОНЕНКО С.О.

ВПЛИВ COVID-19 НА ХАРАКТЕР СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З ОРГАНІЗАЦІЇ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

THE IMPACT OF COVID-19 ON THE NATURE OF INVESTIGATIVE ACTIVITIES IN ORGANIZING THE INVESTIGATION OF CRIMINAL OFFENCES

У статті здійснено комплексне дослідження впливу пандемії коронавірусної хвороби COVID-19 на характер слідчої діяльності з організації розслідування кримінальних правопорушень. Встановлено, що поширення вірусу SARS-CoV-2 стало одним із найбільш масштабних викликів для функціонування системи кримінальної юстиції у XXI столітті та суттєво вплинуло на організаційні, тактичні та комунікативні аспекти діяльності органів досудового розслідування. Обґрунтовано, що пандемія обумовила необхідність перегляду традиційних підходів до організації слідчої роботи, планування досудового розслідування, взаємодії між суб'єктами кримінального провадження та проведення окремих слідчих (розшукових) дій. Проаналізовано основні напрями трансформації слідчої діяльності в умовах пандемії. Визначено, що одним із ключових наслідків COVID-19 стало посилення значення організаційної складової роботи слідчого, оскільки ефективність розслідування значною мірою почала залежати від здатності адаптувати процесуальну діяльність до умов підвищеної біологічної небезпеки. Встановлено, що пандемія вплинула на порядок планування розслідування, визначення пріоритетності проведення слідчих (розшукових) дій, організацію роботи слідчих груп, взаємодію з оперативними підрозділами, експертними установами, прокурорами та іншими учасниками кримінального провадження. Особливу увагу приділено дослідженню впливу пандемії на проведення допитів, одночасних допитів, пред'явлення для впізнання, обшуків, оглядів та інших процесуальних дій. Встановлено, що необхідність дотримання санітарно-епідемічних вимог, фізичного дистанціювання та використання засобів індивідуального захисту суттєво змінила традиційні механізми отримання доказової інформації. Доведено, що використання захисних масок, обмеження безпосереднього спілкування та скорочення тривалості контактів негативно впливали на можливість сприйняття невербальної інформації, встановлення психологічного контакту та застосування окремих криміналістичних тактичних прийомів. Обґрунтовано, що одним із найважливіших наслідків пандемії стала активна цифровізація слідчої діяльності. Встановлено, що використання відеоконференцз'язку, електронного документообігу, цифрових засобів фіксації та сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дозволило забезпечити безперервність досудового розслідування та мінімізувати ризик інфікування учасників кримінального провадження. Водночас пандемія виявила необхідність подальшого вдосконалення криміналістичного забезпечення діяльності слідчого в умовах біологічних загроз. Зроблено висновок, що COVID-19 суттєво змінив характер слідчої діяльності, посилив значення її організаційного компонента та сприяв формуванню нових підходів до організації розслідування кримінальних правопорушень. Перспективним напрямом розвитку криміналістики визначено інтеграцію механізмів біологічної безпеки, цифрових технологій та сучасних організаційних моделей до системи криміналістичного забезпечення досудового розслідування.

© ТИХОНЕНКО С.О. – аспірант кафедри кримінально-правових дисциплін (Дніпровський державний університет внутрішніх справ) <https://orcid.org/0009-0001-2921-6345>

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)

Ключові слова: COVID-19, пандемія, слідча діяльність, організація розслідування, досудове розслідування, кримінальне провадження, криміналістика, слідчі (розшукові) дії, цифровізація, відеоконференція, біологічна безпека, криміналістичне забезпечення.

The article provides a comprehensive study of the impact of the COVID-19 pandemic on the nature of investigative activities related to the organization of criminal offense investigations. It is established that the spread of the SARS-CoV-2 virus became one of the most significant challenges to the functioning of criminal justice systems in the twenty-first century and substantially affected the organizational, tactical, and communicative aspects of pre-trial investigation bodies. The study substantiates that the pandemic necessitated a reconsideration of traditional approaches to organizing investigative work, planning pre-trial investigations, coordinating procedural activities, and conducting investigative (search) actions. The main directions of transformation of investigative activities under pandemic conditions are analyzed. It is determined that one of the key consequences of COVID-19 was the increased importance of the organizational component of investigative work, since the effectiveness of criminal investigations largely depended on the ability of investigators to adapt procedural activities to conditions of heightened biological risk. The study demonstrates that the pandemic influenced investigation planning, prioritization of investigative actions, organization of investigative teams, cooperation with operational units, forensic institutions, prosecutors, and other participants in criminal proceedings. Particular attention is paid to the impact of the pandemic on interrogations, simultaneous interrogations, identification procedures, searches, crime scene examinations, and other procedural actions. It is established that compliance with sanitary and epidemiological requirements, physical distancing measures, and the use of personal protective equipment significantly transformed traditional methods of obtaining evidentiary information. The research shows that protective masks, restrictions on direct communication, and reduced contact duration negatively affected the perception of non-verbal information, the establishment of psychological contact, and the application of certain forensic tactical techniques. The article substantiates that one of the most important consequences of the pandemic was the accelerated digitalization of investigative activities. The use of videoconferencing, electronic document management systems, digital recording technologies, and modern information and communication tools made it possible to ensure the continuity of pre-trial investigations while minimizing infection risks for participants in criminal proceedings. At the same time, the pandemic revealed the necessity of further improving forensic support for investigative activities under conditions of biological threats. The study concludes that COVID-19 significantly changed the nature of investigative activities, strengthened the importance of their organizational component, and contributed to the formation of new approaches to organizing criminal investigations. The integration of biological safety mechanisms, digital technologies, and modern organizational models into the system of forensic support for pre-trial investigations is identified as a promising direction for the future development of forensic science.

Key words: COVID-19, pandemic, investigative activity, organization of investigation, pre-trial investigation, criminal proceedings, criminalistics, investigative (search) actions, digitalization, videoconferencing, biological safety, forensic support.

Постановка проблеми. Пандемія коронавірусної хвороби COVID-19 стала безпрецедентним викликом для функціонування державних інституцій усього світу, у тому числі для правоохоронної системи та органів досудового розслідування. Запровадження карантинних обмежень, необхідність дотримання протиепідемічних заходів, високий ризик інфікування учасників кримінального провадження та працівників правоохоронних органів суттєво вплинули на організацію та тактику проведення слідчих (розшукових) дій.

У зв'язку з цим виникла необхідність адаптації традиційних підходів до організації досудового розслідування до нових умов функціонування системи кримінальної юстиції. [1; 2].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика COVID-19 стала предметом численних наукових досліджень у галузі медицини, епідеміології, біології, соціології та права. Значний внесок у дослідження механізмів передачі SARS-CoV-2 здійснили Всесвітня організація охорони здоров'я (WHO), Centers for Disease Control and Prevention (CDC), а також численні наукові колективи США, Великої Британії, Канади, Німеччини та інших держав [3; 4].

У вітчизняній науці питанням функціонування державних інституцій в умовах пандемії присвячені праці Антощука А.О., Гловюк І.В., Гризи О.В., Дрозд В.Г., Журавля В.А., Капліної О.В., Мірковця Д.М., Назарова В.В., Шепітька В.Ю., Тіщенко В.В., Тертишника В.М., Пирога І.В., Плетенця В.М., Погорецького М.А., Почтового М.М., Почтової Є.С., Рогальської В.В., Романова М.Ю., Тарасенка О.С., Татарова О.Ю., Фаринника В.І., Шаблістового В.В., Шевченка С.І., Шевчишена А.В., Юніна О.С. та інших дослідників [6-9; 11; 13-21].

Разом із тим аналіз сучасної наукової літератури свідчить про те, що переважна більшість досліджень має медичне або епідеміологічне спрямування. Натомість криміналістичні аспекти ризику інфікування COVID-19 під час проведення слідчих (розшукових) дій залишаються недостатньо розробленими.

Метою статті є визначення впливу COVID-19 на характер слідчої діяльності з організації розслідування кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до статті 3 Конституції України людина, її життя і здоров'я визнаються найвищою соціальною цінністю. У контексті пандемії COVID-19 зазначене конституційне положення набуло особливого значення, оскільки держава була зобов'язана забезпечити не лише ефективне розслідування кримінальних правопорушень, а й належний рівень безпеки для всіх учасників кримінального провадження. Це обумовило необхідність пошуку нових організаційних і тактичних рішень, спрямованих на мінімізацію ризиків інфікування під час здійснення слідчої діяльності.

Слід зазначити, що COVID-19 суттєво відрізняється від інших інфекційних захворювань, які раніше розглядалися у криміналістичних дослідженнях. Якщо ВІЛ-інфекція передається переважно через кров та інші біологічні рідини, а туберкульоз здебільшого пов'язаний із тривалим контактом із хворою особою, то SARS-CoV-2 характеризується високою контагіозністю, можливістю передачі від безсимптомних носіїв та швидким поширенням у закритих приміщеннях. Саме тому практично кожна слідча (розшукова) дія, що передбачає безпосереднє спілкування між людьми, потенційно створює ризик інфікування.

Пандемія показала, що працівники Національної поліції України та інших правоохоронних органів належать до категорії осіб із підвищеним професійним ризиком зараження COVID-19. Це обумовлено специфікою їхньої діяльності, яка передбачає постійні контакти з великою кількістю осіб, у тому числі з підозрюваними, потерпілими, свідками, затриманими, адвокатами, експертами та іншими учасниками кримінального провадження. На відміну від багатьох інших професій, слідчий не має можливості самостійно обирати коло осіб, з якими йому необхідно взаємодіяти, що значно ускладнює забезпечення епідемічної безпеки [6].

Особливого значення в умовах пандемії набула проблема своєчасного отримання інформації про можливе інфікування учасників кримінального провадження. Наявність у слідчого відомостей про захворювання особи на COVID-19 або про її перебування в зоні підвищеного епідемічного ризику дозволяє заздалегідь скоригувати організацію проведення процесуальних дій, визначити оптимальне місце їх проведення, обрати необхідні засоби індивідуального захисту та мінімізувати кількість осіб, які братимуть участь у відповідній слідчій дії. Водночас значна частина випадків інфікування COVID-19 характеризується безсимптомним перебігом, що суттєво ускладнює виявлення потенційних джерел зараження.

Вплив пандемії найбільш помітно проявився в організації таких слідчих (розшукових) дій, як допит, одночасний допит, пред'явлення для впізнання, слідчий експеримент, обшук, огляд місця події та освідування особи. До пандемії основна увага приділялася забезпеченню повноти отримання доказової інформації та дотриманню процесуальних гарантій. Після поширення COVID-19 до цих завдань додалося ще одне – забезпечення санітарно-епідемічної безпеки всіх учасників кримінального провадження [7].

Так, під час проведення допиту виникла необхідність перегляду традиційних тактичних рекомендацій. Якщо раніше ефективність допиту значною мірою залежала від тривалого безпосереднього психологічного контакту між слідчим та допитуваною особою, то в умовах пандемії пріоритетного значення набули питання скорочення часу спілкування, дотримання дистанції, використання засобів індивідуального захисту та застосування дистанційних засобів комунікації.

У багатьох випадках почали активно використовуватися відеоконференції та інші цифрові технології, що дозволяло забезпечити безперервність процесу розслідування без створення додаткових ризиків зараження.

Істотних змін зазнала також організація проведення обшуків та оглядів місця події. Під час планування таких слідчих (розшукових) дій слідчий змушений враховувати не лише криміналістичні особливості конкретної слідчої ситуації, але й можливі епідемічні ризики. Це стосується забезпечення учасників засобами індивідуального захисту, використання дезінфекційних засобів, обмеження кількості залучених осіб та організації належної вентиляції приміщень. У випадках проведення слідчих дій за місцем проживання осіб, які перебували на самоізоляції або проходили лікування від COVID-19, виникала необхідність застосування додаткових заходів безпеки [8; 11].

Особливу складність становили випадки затримання осіб та їх конвоювання. На практиці працівники поліції нерідко були змушені здійснювати затримання осіб, про стан здоров'я яких не було жодної достовірної інформації. За таких умов виникла потреба у впровадженні універсального принципу перестороги, відповідно до якого кожна особа розглядається як потенційний носій інфекції. Такий підхід дозволяє мінімізувати ризики зараження працівників поліції та інших учасників кримінального провадження незалежно від наявності або відсутності інформації про захворювання конкретної особи.

Важливим наслідком пандемії стала активна цифровізація кримінального провадження. Саме COVID-19 значною мірою прискорив впровадження електронного документообігу, використання систем відеоконференцв'язку та інших інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності правоохоронних органів. Те, що раніше розглядалося як перспективний напрям розвитку кримінального процесу, в умовах пандемії перетворилося на практичну необхідність. Внаслідок цього відбулися суттєві зміни в організації роботи слідчих підрозділів та взаємодії між учасниками кримінального провадження [13; 16-18; 20].

Практика показала, що значна частина процесуальних завдань може бути виконана без безпосереднього контакту між учасниками. Це не лише зменшує ризик інфікування, але й сприяє економії часу та ресурсів. Саме тому досвід, отриманий під час пандемії COVID-19, зберігає свою актуальність і після завершення гострої фази пандемії.

Суттєвих змін потребувала й організація роботи слідчих підрозділів загалом. Керівники органів досудового розслідування були змушені розробляти нові алгоритми планування роботи, організовувати чергування працівників, забезпечувати їх засобами індивідуального захисту, контролювати стан здоров'я особового складу та забезпечувати безперервність розслідування кримінальних проваджень навіть в умовах захворювання окремих співробітників.

Висновки. Таким чином, пандемія COVID-19 справила комплексний вплив на характер слідчої діяльності з організації розслідування кримінальних правопорушень. Вона обумовила необхідність перегляду традиційних криміналістичних рекомендацій, впровадження нових організаційних і тактичних підходів, посилення вимог до особистої безпеки учасників кримінального провадження та активного використання цифрових технологій. У сучасних умовах ефективність досудового розслідування значною мірою залежить від здатності слідчого поєднувати досягнення криміналістичної науки із вимогами епідемічної безпеки, забезпечуючи одночасно як отримання доказової інформації, так і захист життя та здоров'я всіх учасників кримінального провадження.

Це дає підстави стверджувати, що COVID-19 став одним із чинників трансформації сучасної слідчої діяльності та започаткував формування нового напрямку криміналістичних досліджень, пов'язаного з організацією та тактикою розслідування кримінальних правопорушень в умовах біологічних загроз. Вона вплинула на всі складові слідчої діяльності: планування, підготовку, проведення та документування слідчих (розшукових) дій. У результаті сформувалися нові організаційно-тактичні підходи, засновані на поєднанні вимог криміналістичної ефективності та біологічної безпеки. Саме ці підходи сьогодні становлять основу подальшого розвитку криміналістичної науки в умовах сучасних глобальних біологічних загроз.

Список використаних джерел:

1. Всесвітня організація охорони здоров'я. COVID-19 Strategic Preparedness and Response Plan (SRPP 2021). Geneva : WHO, 2021. 84 p.
2. Конституція України : від 28.06.1996 № 254к/96-ВР URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>.

3. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>
4. Всесвітня організація охорони здоров'я. WHO's Response to COVID-19: 2021 Annual Report. Geneva : WHO, 2022. 88 р.
5. Про захист населення від інфекційних хвороб : Закон України від 06.04.2000 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/>.
6. Сидоренко Д. В. Забезпечення прав учасників кримінального провадження під час провадження судової експертизи : дис. ... д-ра філософії. Харків, 2024. URL: https://karazin.ua/storage/static-content/source/documents/aspirantura/zakhysty/sydorenko-d/Sydorenko_dis.pdf.
7. Почтовий М. М. Про сутність інтересу у кримінальному процесі. *Юридична наука*. 2020. № 7. С. 222-228.
8. Тищенко С. В. Взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному процесі України : дис. ... д-ра філософії. Донецьк, 2024. URL: https://dnuvs.ukr.education/wp-content/uploads/2024/08/dysertacziya-tyshhenko_compressed.pdf.
9. Почтовий М. М. Кримінально-правова охорона честі та гідності особи у законодавстві України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 1. 210–215.
10. Чиж С. А. Сучасний стан розвитку наукових уявлень про доказування у кримінальному процесі // Вісник Кримінологічної асоціації України. 2024. URL: <https://vca.univd.edu.ua/index.php/vca/article/download/524/563>.
11. Назаров В. В. Електронне кримінальне провадження: перспективи розвитку. Київ : Юстініан, 2023. 248 с.
12. Журавель В. А. Криміналістичні методики розслідування злочинів. Харків : Право, 2022. 486 с.
13. Міністерство охорони здоров'я України. Стандарти медичної допомоги «Коронавірусна хвороба (COVID-19)». Київ, 2024.
14. Гунченко Д. І. Взаємодія прокурора та слідчого судді у кримінальному провадженні : дис. ... д-ра філософії. Одеса, 2024. URL: https://oduvs.edu.ua/uploads/Disertacziya_Gunchenko_D_I_1_3f61450ada.pdf
15. Почтовий М. М. Методологічні та практичні засади публічності та диспозитивності у кримінальному процесі : дис. д-ра юрид. наук : 12.00.09 / Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро, 2021. 463 с.
16. Каліновська М. О. Особливості кримінального процесуального доказування під час застосування запобіжних заходів на стадії досудового розслідування: дис. канд. юрид. наук. Львів, 2024. URL: https://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream/1234567890/3738/1/kalinovska_d.pdf
17. Почтовий М. М. Про співвідношення публічних і приватних інтересів у кримінальному судочинстві. *Юридична наука*. 2020. № 8. С. 190–195.
18. Столітній А. В. Електронне правосуддя та цифрова трансформація кримінального процесу. Київ : Норма права, 2022. 352 с.
19. Почтовий М. М. Теоретичні, правові та праксеологічні засади публічності та диспозитивності у кримінальному процесі : монограф. Дніпро : Біла К. О., 2021. 463 с.
20. Гловюк І. В. Досудове розслідування: теорія і практика. Одеса : Фенікс, 2020. 470 с.
21. Тищенко В. В. Криміналістичне забезпечення розслідування злочинів. Одеса : Гельветика, 2021. 428 с.

Дата першого надходження статті до видання: 09.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 04.03.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 20.03.2026